

Nr 319.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.; given Stockholms slott den 6 juni 1947.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga härvid fogat förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete,

dels ock antaga härvid fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

GUSTAF.

G. Danielson.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 13 § lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

13 §.

13 §.

Sedan försäkringsinrättningen — — — — — skall utgivas.

Kan ej — — — — — böra utgå.

Ersättning i — — — — — denna försäkringsinrättning.

Kan ej — — — — — sålunda utgivits.

Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, må jämkning i ersättningen äga rum. *Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutats av inrättningen, före dagen för beslutet.*

Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, må jämkning i ersättningen äga rum. *Sådan jämkning må dock, där fråga är om minskning eller indragning av ersättning, ej avse tid före den dag, då jämkningen beslutas.*

Beslut om — — — — — till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, men skall ej äga tillämpning i fråga om ersättning för tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1936: 383.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 18 juni 1927 (nr 234)
om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen
under militärtjänstgöring.

Härigenom förordnas, att 16 § förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

16 §.

(Föreslagen lydelse:)

16 §.

Sedan riks försäkringsanstalten — — — — — skall utgivas.

Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av riks försäkringsanstalten bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, må jämkning i ersättningen äga rum. *Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutats av riks försäkringsanstalten, före dagen för beslutet.*

Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av riks försäkringsanstalten bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, må jämkning i ersättningen äga rum. *Sådan jämkning må dock, där fråga är om minskning eller indragning av ersättning, ej avse tid före den dag, då jämkningen beslutas.*

Beslut om — — — — — till efterrättelse.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, men skall ej äga tillämpning i fråga om ersättning för tid före ikraftträdandet.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och försvarsdepartementen anmäler statsrådet Mossberg fråga om *ändrad lydelse av 13 § olycksfallsförsäkringslagen m. m.* samt anför därvid följande.

Inledning.

I skrivelse den 26 mars 1947 (nr 85) har riksdagen i anledning av en inom andra kammaren väckt motion (nr 42) anhållit om skyndsamt utredning och förslag — om möjligt till innevarande riksdag — till viss ändring av 16 § andra stycket förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Enligt ifrågavarande stadgande må jämkning i ersättning som utgår enligt 1927 års militärsättningsförordning äga rum, därest efter riksförsäkringsanstaltens beslut om ersättningen väsentlig förändring inträder i de förhållanden, som voro avgörande för ersättningens bestämmande. Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutas av riksförsäkringsanstalten, före dagen för beslutet.

I riksdagens skrivelse åsyftas sådan ändring av stadgandet, att jämkning i redan bestämd ersättning må kunna avse även ersättning som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutats av riksförsäkringsanstalten, före dagen för beslutet.

I anledning av riksdagens hemställan uppdrog Kungl. Maj:t den 28 mars 1947 åt riksförsäkringsanstalten att verkställa den begärda utredningen och att så snart det kunde ske inkomma med det förslag, som kunde föranledas därav.

Riksförsäkringsanstalten har i ett den 18 april 1947 avgivet utlåtande funnit 16 § andra stycket 1927 års militärsättningsförordning böra ändras på sådant sätt, att retroaktiv jämkning till den skadades förmån medgives. Dylik jämkning bör enligt anstaltens uppfattning få ske utan begränsning

till viss tid före dagen för ansökan eller jämningsbeslutet. Förutsättning härför bör emellertid vara att tillförlitlig utredning föreligger rörande de förändrade förhållandena. En ändring av jämningsbestämmelserna i militärsättningsförordningen bör enligt anstaltens mening föranleda motsvarande ändring i olycksfallsförsäkringslagen som i 13 § femte stycket innehåller enahanda jämningsregler som 16 § andra stycket militärsättningsförordningen. De föreslagna ändringarna anses böra träda i kraft snarast möjligt och göras tillämpliga även å äldre olycks- och sjukdomsfall.

Över riks-försäkringsanstaltens utredning ha efter remiss yttranden avgivits av försäkringsrådet och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening. I båda remissyttrandena — av vilka föreningens utlåtande är begränsat till ändringen i olycksfallsförsäkringslagen — tillstyrkes riks-försäkringsanstaltens förslag. Försäkringsrådet föreslår dock vissa jämnings- i förslaget.

För egen del ansluter jag mig till förslaget om en sådan ändring av ifrågavarande bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen att retroaktiv jämkning till den skadades förmån blir medgiven samt att någon begränsning till viss tid före dagen för ansökan eller beslutet icke göres. Likaså finner jag att de nya bestämmelserna böra göras tillämpliga även på äldre olycks- och sjukdomsfall, såvitt avser tid efter bestämmelsernas ikraftträdande. Jag vill i det följande närmare redogöra för vad i detta ärende förekommit och börjar därvid med de nuvarande bestämmelserna på detta område.

Gällande bestämmelser.

Enligt 1 § *olycksfallsförsäkringslagen* är, där ej annorlunda i lagen stadgas, envar arbetare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Kostnaden för försäkringen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivaren.

I 4 § stadgas att försäkring äger rum i riks-försäkringsanstalten; dock att, där för ändamålet bildats sådant ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, vars delägare äro arbetsgivare och för vars förbindelser delägarne svara med obegränsad personlig ansvarighet, försäkringen av delägarnas arbetare i stället må under villkor, som närmare angivas i lagen, äga rum i dylikt bolag.

Under 6 § upptagas närmare regler om den ersättning, som på grund av försäkringen utgives till arbetare som skadats till följd av olycksfall i arbetet. Över beslut av riks-försäkringsanstalten eller ömsesidigt försäkringsbolag rörande ersättning må enligt 33 §. klagan föras hos försäkringsrådet.

Enligt 20 § skall, där arbetare skadas till följd av olycksfall i arbetet, arbetsgivaren eller den som å hans vägnar förestår arbetet ofördröjligen underrättas därom. I 21 § föreskrives skyldighet för arbetsgivaren eller ar-

betsföreståndaren att underrätta vederbörande försäkringsinrättning om olycksfallet.

Sedan försäkringsinrättningen erhållit underrättelse om olycksfallet, skall inrättningen enligt 13 § första stycket, ändå att ansökan om ersättning ej blivit gjord, besluta om de åtgärder, som för den skadades vård må vara av nöden, samt bestämma den ersättning, som enligt lagen skall utgivas. Regler om jämkning av ersättningen innehållas, såsom nämnts, i 13 § femte stycket, vilket har följande lydelse:

Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av försäkringsinrättningen bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, må jämkning i ersättningen äga rum. Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutats av inrättningen, före dagen för beslutet.

I 1927 års militärsättningsförordning givas bestämmelser om rätt för värnpliktiga m. fl. till ersättning av allmänna medel i anledning av skada eller sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring å tid då riket icke befinner sig i krig. Enligt 3 § avgöras ersättningsärenden som avses i förordningen, med ett undantag, av riksförsäkringsanstalten. Över beslut av riksförsäkringsanstalten må klagan föras hos försäkringsrådet.

I 14 § stadgas, att om under militärtjänstgöring skada uppkommer till följd av olycksfall, den skadades kompanichef eller motsvarande befäl ofördörligen skall därom underrättas. Yppas skadan först sedan tjänstgöringen upphört, skall den skadade därom underrätta riksförsäkringsanstalten, därest han anser sig berättigad till ersättning enligt förordningen.

Sedan riksförsäkringsanstalten erhållit kännedom om olycksfallet, skall anstalten enligt 16 § första stycket, så snart ske kan, ändå att ansökan om ersättning icke blivit gjord, besluta om de åtgärder, som för den skadades vård må vara av nöden, samt bestämma den ersättning, som enligt denna förordning skall utgivas.

Andra stycket av 16 § har följande lydelse:

Inträder, sedan ersättning till den skadade blivit av riksförsäkringsanstalten bestämd, väsentlig förändring i de förhållanden, vilka voro avgörande för ersättningens bestämmande, må jämkning i ersättningen äga rum. Sådan jämkning må dock ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutats av riksförsäkringsanstalten, före dagen för beslutet.

De i 16 § givna bestämmelserna gälla även sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall.

Till olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen äro anknutna åtskilliga författningar, bland dem lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar samt förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hem-

värnstjänstgöring. De i det föregående omnämnda jämningsreglerna äga därvid motsvarande tillämpning.

Frågans tidigare behandling vid årets riksdag.

I motionen II: 42 till innevarande års riksdag framhölls — under hänvisning till visst av riks försäkringsanstalten avgjort ärende angående jämkning i ersättning enligt 1927 års militärsättningsförordning — att förordningens jämningsbestämmelser äro så utformade, att ersättningstagare icke kan komma i åtnjutande av den ersättning eller den förhöjning av ersättning, vartill en inträdd försämring av hans hälsotillstånd i och för sig kunde berättiga, förrän från och med den dag ansökan om jämkning gjorts hos riks försäkringsanstalten. Detta förhållande syntes enligt motionärens mening åtminstone i vissa fall obilligt. Motionären hemställde fördenskull om sådan ändring i 16 § militärsättningsförordningen, att ersättning kunde utgå för hela den tid den skadade varit sjukskriven och ej endast från tiden för ansökningen om jämkning.

I andra lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 14 framhöll utskottet att bestämmelsen i 16 § andra stycket andra punkten militärsättningsförordningen kunde leda till uppenbart obilliga resultat. Bestämmelsens tillämpning bleve alldeles särskilt stötande, då den skadades tillstånd vore sådant, att underrättelse om inträdd försämring icke kunde komma riks försäkringsanstalten tillhanda utan betydande tidsutdräkt. Enligt utskottets mening borde därför en uppmjukning av bestämmelsen äga rum.

Utskottet anförde vidare:

Socialvårdskommittén arbetar för närvarande med en allmän översyn av bland annat 1927 års militärsättningsförordning. Detta arbete beräknas visserligen komma att avslutas under innevarande år, men enligt utskottets mening bör en ändring i 16 § andra stycket militärsättningsförordningen vidtagas utan avbidan å resultatet av den allmänna översynen av förordningen. Någon olägenhet torde icke uppkomma härigenom. Möjligen bör i samband med den nu ifrågasatta ändringen i militärsättningsförordningen motsvarande ändring vidtagas i andra författningar.

I enlighet med utskottets hemställda beslut riksdagen avlåta den inledningsvis omnämnda skrivelsen (nr 85) till Kungl. Maj:t.

Riksförsäkringsanstaltens utredning.

I fråga om behovet av ändrade jämningsbestämmelser framhåller riks försäkringsanstalten att jämkning i ersättning enligt 1927 års militärsättningsförordning förekommer mycket ofta. Då ändring i den skadades tillstånd kan väntas inträda, bestämmes ersättningen endast för en begränsad tid, varefter ny prövning förelages, men i många fall inträffa före

ersättningstidens utgång förändringar som icke kunnat förutses. Särskilt ofta är detta fallet i fråga om sådana under militärtjänstgöring ådragna sjukdomar som icke förorsakats av olycksfall, exempelvis tuberkulösa och reumatiska sjukdomar. Icke sällan förekommer att, sedan sjukdomen gått till sådan förbättring att ersättningen upphört, inträffande försämring efter någon tid, emellanåt efter åtskilliga års förlopp, föranleder till att ersättning ånyo skall utgå; även i dylika fall äro jämningsbestämmelserna tillämpliga. I det stora flertalet fall erhåller riksförsäkringsanstalten genom läkarintyg eller på annat sätt tämligen snart underrättelse om inträffade väsentliga försämringar, men relativt långa dröjsmål kunna även förekomma, exempelvis då sjukdomen hindrar den sjuke att omedelbart påkalla jämkning eller då sjukdomstillståndets samband med den under militärtjänstgöringen ådragna sjukdomen icke står klart för den sjuke eller den behandlande läkaren. Även om några särskilda omständigheter icke föreligga, förflyter i allmänhet åtminstone någon tid innan anstalten emottager jämningsansökan, läkarintyg eller annan underrättelse om försämringen. En strikt tillämpning av jämningsbestämmelserna skulle därför i regel leda till att den ersättningsberättigade ginge förlustig i vart fall någon del av ersättningen, utan att någon försumlighet från hans sida kunde anses föreligga. Att frågan om ändring i bestämmelserna icke tidigare fått någon egentlig aktualitet torde bero därpå, att riksförsäkringsanstalten i rätt stor utsträckning icke tillämpat bestämmelserna strängt efter ordalydelsen, liksom fallet även varit i fråga om olycksfallsförsäkringslagens jämningsbestämmelser.

Beträffande utformningen av ändrade jämningsbestämmelser erinrar riksförsäkringsanstalten om stadgandena i 26 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor och 26 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring. Enligt dessa bestämmelser gäller i princip, att sjukpenning ej må utgå för tid innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos sjukkassan, men undantag kan medgivas om det är uppenbart att hinder mött för anmälan verkställande. Anstalten hänvisar också till 33 § 1935 års lag om folkpensionering, vari stadgas att pension ej utgår för längre tid tillbaka än sex månader före den månad under vilken pensionen söktes; motsvarande gäller om ökning av pension. I 38 § 1946 års lag om folkpensionering har denna maximitid förkortats till tre månader.

Riksförsäkringsanstalten ifrågasätter om vid ändringens genomförande en anknytning lämpligen bör sökas till bestämmelserna i sjukförsäkringslagen eller den nya folkpensioneringslagen samt anför därom:

Att göra den skadades rätt till retroaktiv jämkning beroende av att hinder uppenbarligen mött för omedelbart ingivande av jämningsansökan — på sätt som rätten till retroaktiv sjukpenning från sjukkassa reglerats — torde icke vara lämpligt, då det som ovan nämnts i flertalet fall måste förflyta någon tid, åtminstone en eller annan dag, mellan försämringens inträffande och ansökans ingivande. Lämpligare torde otvivelaktigt vara att retroaktiv jämkning till den skadades förmån på motsvarande sätt som be-

träffande folkpension medgives för en till några månader begränsad tid utan några speciella villkor. En sådan regel är tillfyllest i det stora flertalet förekommande fall. Emellanåt inträffar dock, såsom förut berörts, att riksförsäkringsanstalten först efter tämligen lång tid underrättas om försämringen, utan att dröjsmålet kan läggas den skadade till last. I dylika fall kan det, såvida sakliga betingelser för ersättningsrätt otvivelaktigt äro för handen, te sig obilligt om den skadade eller sjuke genom en schematisk regel avstänges från möjlighet att fullt ut erhålla den ersättning eller ersättningsförhöjning som svarar mot hans försämrade tillstånd. Ersättningarnas i viss mån skadeståndslignande karaktär torde i detta hänseende motivera ett annat betraktelsesätt än beträffande folkpensionerna.

De senast anförda synpunkterna kunna tillgodoses genom en regel av den innebörden, att retroaktiv jämkning till den skadades förmån må avse ersättning för en tid av tre månader samt, om särskilda skäl därtill föranleda, ersättning för längre tid. Jämkning för gången tid kan då, om försämringen motiverar detta, medgivas utan någon tidsbegränsning i de fall där försämringens tillkännagivande fördröjts till följd av den skadades eller sjukets tillstånd, oklarhet beträffande nytt sjukdomstillstånds samband med den ersättningsberättigande skadan eller sjukdomen, läkares dröjsmål med att insända ett av den ersättningsberättigade begärt intyg eller andra särskilda omständigheter. Mot en sådan regel kan invändas, att dröjsmål med under rättelse om inträffad väsentlig försämring i flertalet fall icke torde bero på ren underlåtenhet från den ersättningsberättigades sida. Vanligen torde anledningen i stället vara antingen bristande kännedom om de gällande bestämmelserna eller också särskilda omständigheter av nyss åsyftat slag. En gränsdragning mellan de olika fallen allt efter anledningen till dröjsmålet torde kunna erbjuda svårigheter utan att lämna några större positiva resultat.

På grund av det anförda har riksförsäkringsanstalten stannat för att förorda, att retroaktiv jämkning till den skadades förmån i princip medgives utan begränsning till viss tid före dagen för ansökan eller jämningsbeslutet. En förutsättning härför bör emellertid enligt anstaltens mening vara, att tillförlitlig utredning rörande försämringen under den gångna tiden föreligger. Har försämringen varit någorlunda påtaglig, bör det i allmänhet icke bereda någon svårighet att genom läkarintyg eller på annat sätt förebringa bevisning till stöd för anspråken. Sådana svårigheter kunna däremot möta, då försämringen fortskridit så småningom under loppet av en lång tid. Detta kan exempelvis vara fallet beträffande ledgångsförändringar till följd av brottskador och beträffande fortskridande synnedsättning efter ögonskador.

Riksförsäkringsanstalten föreslår i enlighet med det anförda att 16 § andra stycket andra punkten 1927 års militärsättningsförordning utbytes mot föreskrifter av följande innehåll:

Jämkning till lägre belopp må dock ej avse tid före den dag, då jämkningen beslutas. Jämkning till högre belopp må avse sådan tid i den mån tillförlitlig utredning rörande de förändrade förhållandena föreligger.

En ändring i förevarande hänseende av jämningsbestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning bör enligt riksförsäkringsanstaltens mening

föranleda motsvarande ändring i 13 § femte stycket olycksfallsförsäkringslagen.

Vad angår de föreslagna ändringarnas ikraftträdande uttalar riksförsäkringsanstalten att ändringarna böra träda i kraft snarast möjligt. Anstalten anför vidare:

I fråga om ändringen i 1927 års förordning bör gälla, att den, med avseende på ersättning för tid efter ikraftträdandet, äger tillämpning även å äldre olycks- och sjukdomsfall. Beträffande ändringen i olycksfallsförsäkringslagen kunna måhända vissa betänkligheter göra sig gällande mot ett avsteg från den vedertagna principen, att ändringar i lagens ersättningsgrunder icke böra givas återverkande kraft. Nämnda princip står i samband därmed, att försäkringsinrättningarna måste på förhand kunna överblicka sina förpliktelser i anledning av de tecknade försäkringarna. Den nu ifrågavarande ändringen i ersättningsgrunderna är emellertid, ehuru icke betydelselös ur ekonomisk synpunkt, dock av så ringa betydelse att den icke kan utöva något egentligt inflytande på premiesättningen. På grund härav torde några betänkligheter från försäkringsinrättningarnas sida icke behöva möta mot att ändringen i olycksfallsförsäkringslagen göres tillämplig även å ersättning i anledning av äldre olycksfall, i vad avser tid efter ikraftträdandet. Att så sker finner riksförsäkringsanstalten för sin del vara synnerligen önskvärdt ur såväl sakliga som praktiska synpunkter.

Yttrandena.

Försäkringsrådet har intet att erinra mot riksförsäkringsanstaltens förslag om en sådan ändring av ifrågavarande bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen och militärsättningsförordningen, att retroaktiv jämkning till den skadades förmån blir uttryckligen medgiven samt att någon begränsning till viss tid före dagen för ansökan eller beslutet icke göres. Försäkringsrådet tillstyrker vidare vad riksförsäkringsanstalten föreslagit angående tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande samt rörande tillämpning av desamma å äldre olycks- och sjukdomsfall. Med hänsyn till ifrågavarande bestämmelserns säregna natur anser försäkringsrådet att man ej behöver göra någon principiell invändning mot att de nya bestämmelserna bliva tillämpliga även på äldre olycks- och sjukdomsfall, såvitt avser tid efter bestämmelsernas ikraftträdande.

I fråga om förslagets utformning anmärker emellertid försäkringsrådet att av det förhållandet, att riksförsäkringsanstalten föreslagit införande i författningstexten av krav på tillförlitlig utredning, sammanställt med vad anstalten yttrat i motiveringen till sitt förslag, synes framgå, att anstalten avsett att vid jämkningsfall kräva starkare bevis än i de »reguljära» ersättningsfallen. Försäkringsrådet anser emellertid, att man i jämkningsfallen icke skall kräva starkare bevisning än i vanliga ersättningsfall. Därest anstalten avsett att i jämkningsfallen kasta om bevisbördan, så att denna i huvudsak lägges på den ersättningsberättigade, kan försäkringsrådet ej dela

denna uppfattning, då i detta hänseende ej bör gälla något annat än i de vanliga ersättningsfallen. Enligt sakens natur kan dock såväl den, som anmäler ett olycksfall lång tid efter detsammans inträffande, som den, som begär jämkning från en dag långt före dagen för jämkningsansökan, i viss mån med hänsyn till bevissvårigheterna komma i en sämre ställning än den, som anmäler olycksfallet omedelbart efter dettas inträffande.

Försäkringsrådet framhåller vidare att enligt riksförsäkringsanstaltens förslag dagen, då jämkningsansökan gjorts, försvinner som jämkningsdag samt anför härom:

Det framgår ej av riksförsäkringsanstaltens utredning, om detta förhållande varit enda anledningen till att ordet »ansökan» icke återfinnes i den föreslagna författningstexten eller om även ett ställningstagande till följande principiella spørsmål skett. Skall man — där det gäller jämkning till den ersättningsberättigades förmån — kräva ett initiativ, t. ex. i form av en ansökan, från hans sida, eller skall man ålägga försäkringsinrättningarna en omfattande skyldighet att ex officio beakta alla eventuella jämkningssituationer? Ett exempel skall visa frågans betydelse. Följande bör dock förutskickas. Enligt nuvarande praxis ställas ytterst små krav i formellt hänseende på jämkningsansökans form. En ansökan anses vara gjord exempelvis i och med att den skadade i anledning av försämring i tillståndet besöker läkare samt intyg rörande undersökningen inkommer till försäkringsinrättningen. Och så exemplet: Livränta är i ett visst fall tillerkänd till och med den 31 mars. Revisionsintyg för fastställande av fortsatt livränta inkommer den 21 mars. I intyget omnämnes, att den skadade den sista tiden varit mera invalidiserad än tidigare, utan att detta omnämnande sker på sådant sätt, att man enligt hittillsvarande praxis skulle anse jämkningsansökan föreligga. Därest för jämkning kräves ansökan, skulle den högre livräntan i brist på ansökan utgå först från och med den 1 april. Om däremot inrättningen skulle vara skyldig att ex officio beakta eventuella jämkningssituationer, skulle den högre livräntan utgå från den tidigare dag, då enligt av inrättningen verkställd utredning den väsentliga förändringen inträtt. Vidare uppkommer frågan, om en ansökan om jämkning skall kunna få göras hur sent som helst. Tänkbart vore ju att införa en viss kortare tidsbegränsning. Men avsikten med den föreslagna lagstiftningen är ju att taga bort formella bestämmelser, som kunna medföra ett obilligt resultat, och då bör man ju icke införa nya föreskrifter, som utgöra hinder för en materiellt riktig rättstillämpning. Försäkringsrådet finner därför för sin del, att man bör släppa kravet på ansökan från den ersättningsberättigade. Rådet är emellertid medvetet om att detta medför en något ökad belastning såväl på försäkringsinrättningarna som rådet. Exempelvis måste revisionsintygen i fortsättningen granskas även ur jämkningssynpunkt.

Ytterligare pekar försäkringsrådet på att de i riksförsäkringsanstaltens förslag förekommande uttrycken »lägre belopp» respektive »högre belopp» icke böra användas, då de föra tanken på sjukpenning och livränta medan jämkningsbestämmelserna avse även annan än dylik ersättning, exempelvis kostnad för sjukhusvård. Försäkringsrådet anser slutligen att de nya författningsbestämmelserna blott behöva innefatta en spärregel beträffande minskning och indragning av ersättning. Av en sådan regel följer utan vi

dare vad som gäller beträffande höjning av ersättning. I enlighet härmed föreslår försäkringsrådet följande lydelse av de båda författningsrummen:

Sådan jämkning må dock, där fråga är om minskning eller indragning av ersättning, ej avse tid före den dag, då jämkningen beslutas.

En ledamot av försäkringsrådet har anmält avvikande mening och föreslår att jämkningsreglerna i 1927 års militärsättningsförordning och olycksfallsförsäkringslagen helt omarbetas. Enligt denne ledamots mening bör andra punkten av ifrågavarande författningsrum erhålla följande lydelse:

Sådan jämkning må dock, då fråga är om sänkning av ersättningen, ej avse ersättning, som belöper å tiden före dagen för inrättningens beslut samt, då fråga är om ersättningens höjande, ej ske från tidigare dag än då enligt tillförlitlig utredning skälet för jämkningen först förelegat.

Reservanten framhåller, att då stadgandet dels avser jämkning i ersättning, som redan blivit i laga ordning beslutad, dels öppnar möjlighet för ett retroaktivt tillerkännande av ofta mycket stora belopp, man icke torde kunna underlåta att för jämkning i ersättningsrätten kräva starkare bevisning än som vid prövning av en olycksfallsanmälan gemenligen fordras. Reservanten finner det vara i sin ordning, att denna helt naturliga fordran på särskild tillförlitlighet hos utredningen, även om den för den mera initierade kan synas självklar, till undvikande av missförstånd antydes i själva lagtexten.

Socialförsäkringsbolagens förening yttrar:

I likhet med riks-försäkringsanstalten ha de till föreningen anslutna försäkringsinrättningarna i stor utsträckning icke tillämpat jämkningsbestämmelserna strängt efter ordalydelsen. Emellertid är föreningen ense med anstalten, att i lagtexten uttryckligen bör medgivas rätt till retroaktiv jämkning. Beträffande frågan om övergångsbestämmelserna finner föreningen visserligen i likhet med anstalten, att vissa betänkligheter kunna göra sig gällande mot ett avsteg från den vedertagna principen, att ändringen i lagens ersättningsgrunder icke böra givas återverkande kraft, men av samma skäl som av anstalten åberopas finner föreningen sig icke böra motsätta sig detta. Föreningen har för den skull icke något att erinra mot de övergångsbestämmelser, som av anstalten föreslagits.

Föredraganden.

Det ligger i sakens natur att beträffande person, som skadats till följd av olycksfall i arbete eller som ådragit sig kroppsskada under militärtjänstgöring, fall ofta kunna förekomma, när en från början lindrigare sjukdom, som endast berättigar till en mindre ersättning, antager svårare karaktär och därför bör föranleda en höjning av ersättningens belopp. Vidare kan, efter det en invalidranta en gång blivit fastställd, inträffa, att invaliditetsgraden ökas eller minskas eller också att i följd av olycksfallet sjukdom

ånyo inträder. En motsvarande höjning eller nedsättning av livräntan eller dess utbyte mot sjukpenning och erforderlig vård bör naturligen då kunna äga rum.

För att tillgodose dylika behov av ändringar i redan fastställd ersättning ha i 13 § femte stycket olycksfallsförsäkringslagen och 16 § andra stycket 1927 års militärsättningsförordning upptagits bestämmelser, som bereda möjlighet till jämkning i ersättningen, då förändring inträder i de förhållanden, som voro avgörande för ersättningens bestämmande. Sådan jämkning må dock enligt bestämmelsernas ordalydelse ej avse ersättning, som belöper å tiden före den dag, då ansökan därom gjorts, eller, där jämkningen utan ansökan beslutas av riks-försäkringsanstalten eller motsvarande försäkringsinrättning, före dagen för beslutet.

Äldre bestämmelser av samma slag återfinnas i 16 § lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete och 14 § förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Rörande skälen till att retroaktiv jämkning icke ansetts böra medgivas lämna förarbetena ej någon närmare vägledning. Det förefaller dock som om praktiska lämplighetshänsyn tillmätts väsentlig betydelse.

Såsom andra lagutskottet anfört i sitt utlåtande nr 14, vilket godkänts av riksdagen, kunna bestämmelserna om förbud mot jämkning av ersättning med retroaktiv giltighet i vissa fall leda till obilliga resultat. Det synes sålunda knappast rimligt, att en skadad, vars arbetsförmåga under livräntetiden väsentligt försämrats, utan vidare skall gå miste om honom eljest tillkommande förhöjning av livräntan, såvitt avser tiden före det han anmält det ändrade förhållandet för försäkringsinrättningen. Att försämringen icke genast anmäles torde mången gång bero på helt förklarliga och ursäktliga omständigheter, därvid ovetskapen om skyldigheten att omedelbart anmäla förändringen och om den med anmälningsskyldighetens försummande förknippade rättsförlusten naturligen spelar en stor roll. Även om vid tillämpning av jämkningsreglerna några stränga formkrav icke upprätthållas för att ansökan om jämkning skall anses föreligga, torde det, utan att något kan läggas den skadade till last, i allmänhet dröja någon tid innan försäkringsinrättningen genom jämkningsanmälan eller eljest får kännedom om en inträffad försämring.

Såväl riks-försäkringsanstalten och försäkringsrådet som de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening ha i likhet med riksdagen uttalat sig för en sådan ändring av ifrågavarande bestämmelser, att retroaktiv jämkning till den skadades förmån uttryckligen medgives. Denna mening omfattas även av mig. Jag delar också den i andra lagutskottets omförmälda utlåtande uttalade uppfattningen att en ändring i detta hänseende bör vidtagas oberoende av den allmänna översyn av bestämmelserna på detta område, varmed socialvårdskommittén för närvarande är sysselsatt. Däremot

anser jag mig icke, såsom en reservant inom försäkringsrådet ifrågasatt, böra föregripa socialvårdskommitténs utredning genom en mera vittgående omprövning av jämningsreglerna i olycksfallsförsäkringslagen och 1927 års militärsättningsförordning i deras helhet.

Vad härefter angår frågan hur ändringen bör genomföras finner jag ingen anledning att frånga riksförsäkringsanstaltens av försäkringsrådet och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening biträdda förslag, att retroaktiv jämkning till den skadades förmån må medgivnas utan begränsning till viss tid före dagen för ansökan eller jämningsbeslutet.

Enligt riksförsäkringsanstaltens förslag skulle retroaktiv jämkning till den skadades förmån endast avse tid beträffande vilken tillförlitlig utredning föreligger rörande de förändrade förhållandena. I enlighet härmed och på grund av vad riksförsäkringsanstalten i övrigt anfört vill det, såsom försäkringsrådet påpekat, synas som om riksförsäkringsanstalten skulle åsyfta ett starkare mått av bevisning i jämningsfall än i de reguljära fallen — d. v. s. än då fråga är om ersättning under den första sjukdomstiden samt sedermera vid invaliditet med oförändrad invaliditetsgrad för framtiden — ävensom att denna skärpta beviskyldighet borde åvila den skadade. I denna del kan jag icke biträda riksförsäkringsanstaltens förslag. Naturligen bör en höjning av ersättningen för förfluten tid ej ske med mindre utredningen giver anledning därtill. Några sakliga skäl varför andra bevisningsregler skulle gälla i jämningsfallen än eljest synas mig dock icke föreligga. En annan sak är att, på sätt försäkringsrådet framhållit, en skadad som begär jämkning för lång tid tillbaka till följd av utredningssvårigheter kan komma i sämre läge än den som omedelbart efter en inträffad förändring gör anmälan därom. Anmärkas bör också i detta sammanhang att förutsättning för jämkning är att den inträdda förändringen är väsentlig.

Vad angår utformningen i övrigt av ändrade bestämmelser på detta område synes mig försäkringsrådets förslag att låta bestämmelserna innefatta en spärregel beträffande minskning eller indragning av ersättning vara att föredraga framför riksförsäkringsanstaltens förslag. Av ett stadgande, att jämkning ej må, då fråga är om minskning eller indragning av ersättning, avse tid före den dag, då jämkningen beslutas, torde nämligen utan vidare följa att höjning av ersättning får avse tiden dessförinnan.

Genom en regel av angivet innehåll bli försäkringsinrättningarna skyldiga att även utan att ansökan om jämkning skett beakta eventuella jämningsfall. Den ökade belastning på försäkringsinrättningarna, som må kunna uppstå härigenom, synes icke vara av den storlek att den bör verka hindrande för en välgrundad reform.

De nya bestämmelserna böra enligt min mening träda i kraft snarast möjligt. Någon gensaga har icke rests mot förslaget att göra bestämmelserna tillämpliga även på äldre olycks- och sjukdomsfall, såvitt avser tid efter deras ikraftträdande. Jag biträder förslaget härom.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts ha inom socialdepartementet upprättats förslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, till

1) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete; och

2) förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Förstnämnda författningsförslag är av den natur, att lagrådets utlåtande däröver bör inhämtas.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det under 1) upptagna lagförslaget måtte, för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Lennart Sundkler.

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med de vid propositionen fogade författningsförslagen, har här utelämnats.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 5 juni 1947.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 4 juni 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 23 maj 1947, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Y. Samuelsson.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Åke Mossler.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 juni
1947.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD,
QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG,
ERICSSON, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och försvarsdepartementen anmäler t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Danielson, lagrådets den 5 juni 1947 avgivna utlåtande över det den 23 maj 1947 till lagrådet remitterade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Med förmälan att lagrådet lämnat förslaget utan erinran hemställer föredraganden här efter, att nämnda förslag till *lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete* ävensom det i statsrådsprotokollet för den 23 maj 1947 omförmälda förslaget till *förordning angående ändrad lydelse av 16 § förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, måtte — lagförslaget enligt § 87 regeringsformen — genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Hedfors.